

bij 1870 begint (zie m.n. Bley's chauvinisme en afkeer van alle internationale verschijnselen, p. 274-5). Dit boekje is verder onmisbaar als u de resultaten van de verkiezingen sinds 1919 bij de hand wenst te hebben (p. 352). Voorlopers van de antidemocratische tendenzen kunt u voorts aantreffen in de dikke bundel *Europäische Dokumente aus fünf Jahrhunderten*, samengesteld door G. Geisler (Leipzig 1939), vooral p. 715-722 en 848-875. Dit boek kan trouwens voor alle lessen teksten leveren, evenals Guggenbühls *Quellen zur neuesten Geschichte*.

Als illustratiemateriaal voor de persoon van Hitler staat ten eerste A. Bullock, *Hitler, leven en ondergang van een tiran*, ter beschikking, ten tweede *Twaalf jaar bij Hitler*, confidenties van een particulier secretaresse (bewerking A. Zoller), verder Rauschnig, *Die Revolution des Nihilismus*, met het hoofdstukje *Das Charisma der Führergestalt* (p. 59-61). Ik gebruik ook nog *De Rougemonts Journal d'Allemagne*, vertaald als *Een jaar in het Derde Rijk*, waarin een bijzonder aardig fragment voorkomt over Hitler (Ned. editie p. 69-72), geknipt voor een discussie als u het een klas voorlegt.

Meer in het bijzonder voor de Nederlandse bijdrage tot het nationaal-socialisme raad ik u aan de dissertatie van I. Schöffner over *Het nationaal-socialistische beeld der Nederlandse geschiedenis*, die een overvloed van vakliteratuur verschaft en ook een algemene beschouwing over de leer geeft.

Enigszins dubieuze stof, maar juist daarom weer geschikt om over te discussiëren, is het hoofdstuk *De gedisciplineerde Duitser*, uit *Volkskarakters* van André Siegfried.

F. G. VAN DER POLL

---

## *Een toepassing van de semi-concentrische methode*

ZONDER te weten van de diepgaande besprekingen der sectie geschiedenis van het C.P.S. betreffende de methode en doelstellingen van ons vak — waarover dhr. J. L. Struyk in het eerste nummer van *Kleio* zulke interessante mededelingen deed — hebben beide ondergetekenden in september 1956 aan het Onze-Lieve-Vrouwe-Lyceum te Breda een poging ondernomen om tot een andere dan de gebruikelijke cursorische opzet van hun onderwijs te komen. Daar die poging ging in de richting, welke in het zoëven genoemde artikel wordt beschreven, kan het hiernavolgende wellicht een bijdrage zijn tot de discussie, die dhr. Struyk geopend heeft.

De reden, die ons bracht tot een andere opzet van het geschiedenisonderwijs aan onze school, was juist die, welke omschreven werd als 'een zeker onbevredigd gevoel over de resultaten' die wij bereiken. De leerlingen zijn nu eenmaal afgrijselijk vergeetachtig!

Toen evenwel het besluit genomen was om de koers te wijzigen, deed zich aanstonds een niet geringe moeilijkheid voor. Wij kregen immers nu de kans om te komen tot een aansluiting aan het geschiedenisonderwijs van de lagere school, zo scheen het ons toe. Maar de eigengeaarde eisen, die het onderwijs op een lyceum naar voren brengt, mochten wij o.i. echter niet te kort doen.

Uitgaande van de aansluiting zou men geneigd zijn te zeggen: geef in de eerste klas van een lyceum (c.q. h.b.s. of gymn.) eenvoudigweg vaderl. geschiedenis! Er is in de geesten reeds een stramien aanwezig en de leerlingen voelen zich op bekend terrein. Men zou dan de stof van de lagere school behoorlijk kunnen uitbreiden. Misschien zou in deze wijze van aanpakken een moeilijkheid kunnen schuilen in de behandeling van de Middeleeuwen. Wie immers de 'grootnederlandse' beschouwing aanhangt, ziet zich direct geconfronteerd met een — zelfs bij summier bespreking — vrij ingewikkelde materie. Doch deze hindernis zou te nemen zijn; ze is in ieder geval niet onoverkoombaar.

Nu is denkbaar dat men op een volledige h.b.s. ook inderdaad met vaderl. geschiedenis zou kunnen beginnen, doch op een lyceum met een gymnasiale afdeling liggen de zaken anders. Het is immers wel nauwelijks voor bestrijding vatbaar, zo lijkt ons, dat men hier aanstonds moet beginnen met iets aan de Grieken en Romeinen te doen, aangezien het latijn op de rooster staat. En daarmee vervalt dan de mogelijkheid om aan te sluiten op de vaderl. geschiedenis van de lagere school. Wel betreurenswaardig!

Er bleef dus over de algemene geschiedenis, te beginnen met de Oudheid. Hoe lang en hoeveel? Een heel jaar? De praktijk deed ons deze laatste vraag beantwoorden met een 'neen', althans vooralsnog. Op een lyceum, althans het onze, gaat verreweg de grootste groep leerlingen naar de h.b.s. Waarom dan, aldus onze gedachtengang, *alle* leerlingen een jaar lang bezig houden met Grieken en Romeinen, die voor de verdere h.b.s.-studie toch veel minder belangrijk zijn dan voor een gymnasium.

Zo kwamen wij bijna vanzelf terecht bij de Belgische methoden, die zowel een 'enkelvoudige cyclus' als een 'dubbele cyclus' kennen. In België begint de dubbele cyclus in de 1ste en 2de klas van de middelbare school met de algemene geschiedenis, terwijl de 3de klas Oudheid en vaderl. geschiedenis geeft. Daar wij evenwel met het oog op de gymnasiale afdeling de Oudheid niet tot de 3de klas wilden laten wachten, brachten wij een wijziging in deze opzet aan.

Aldus kwam het besluit tot stand om in de eerste klas van de onderbouw het eerste trimester te besteden aan de Oudheid en dan wat langer te blijven stilstaan bij de verbreiding van het christendom. Het laatste leek ons op een r.k. school beslist niet misplaatst. Het was moeilijk iets te vinden, dat in deze opzet paste, doch ten slotte kozen wij de toen pas-verschenen cursus van B. Marion: *De mens op weg*, waarin B. D. Metzemaekers vier deeltjes had gepubliceerd over *Egypte*, *De gouden dagen van Athene*, *De vrede van Rome* en *Het Christendom*. De praktijk heeft tot op heden uitgewezen, dat wij deze vier deeltjes wel aan het

eind van januari kunnen doorgenomen hebben. De leerlingen krijgen dan een schema met de voornaamste feiten en namen uit cultuur en politiek in een cahier staan; de boekjes zelf dienen voornamelijk als leesstof, waarvan iets moet kunnen worden naverteld.

Het vervolg van de algemene geschiedenis wordt dan behandeld aan de hand van een Belgisch schoolboek, dat toentertijd juist het licht had gezien, nl. *Uit Voorbije Tijden* door mej. B. van Dorpe. Dit tweedelig boek, waarvan ieder deeltje ongeveer 160 blz. groot is en vrij veel illustraties bevat, onderscheidt zich sterk van de Nederlandse leerboeken door de verkwikkende eenvoud van taal en opzet; het is werkelijk aangepast aan de psyche der jeugdige leerlingen, die het dan ook graag lezen. Het eerste deeltje loopt tot 1648 en kan eventueel aan het eind van het eerste schooljaar behandeld zijn; men moet dan wel 'doorwerken' en het lukt niet altijd dit punt te bereiken. Hier en daar kan men een kleinigheid over ons eigen land laten bijvoegen. De tweede klas van de onderbouw kan dan besteed worden aan het tweede deeltje, dat vanzelf iets meer afremt, zeker wanneer men de eigen tijd nadert. De ervaring heeft doen zien, dat de leerlingen met plezier deze stof doornemen. Zij bevredigt nl. hun nieuwsgierigheid naar het vreemde, die op deze leeftijd zo sterk tot uiting komt. Bovendien gaan een aantal namen, die ze zich nog wel herinneren van de lagere school, wat meer leven, zoals bijv. Lodewijk XIV of Napoleon.

De derde klas leverde evenwel tot heden een moeilijkheid! Er bestaat nl. praktisch geen enkel leerboek voor vaderl. geschiedenis, dat op voldoende hoog niveau deze stof zó beknopt behandelt, dat men er één jaar mee vullen kan. Wij behelpen ons, om althans iets te hebben, met *De Spiegel der Eeuwen, I: Vaderl. Geschiedenis* van Blonk-Romein. Het blijkt evenwel, dat de leerlingen op deze leeftijd neerzien op iets wat h.i. té eenvoudig is. Wij moeten dan ook wel wat aantekeningen erbij geven, er is in de gegeven omstandigheden geen andere keus. Bij iedere periode moeten ze verder uit de twee deeltjes van Van Dorpe het corresponderende gedeelte zelfstandig repeteren. Deze repetitie is van essentieel belang voor deze methode.

De 4de klas van de afd. h.b.s. krijgt daarna kerkgeschiedenis. Momenteel wordt deze klas gevormd door die leerlingen, waarmee wij in 1956 zijn gestart. Wij zijn daarom nog niet in staat te zeggen of er enig succes is geboekt of te boeken valt. In ieder geval geeft de eenjarige cursus kerkgeschiedenis opnieuw voldoende gelegenheid om een en ander zo nodig nog eens in te scherpen!

Wij kunnen evenwel een gevoel van onbevredigd-zijn niet geheel van ons afzetten. Wij strijden tegen de steeds weerkerende gedachte, dat het niveau niet zó ligt als dat misschien wel van het v.h.m.o. mag worden verwacht. Wij vinden het geheel, dat wij de discipelen aanbieden, om het met de woorden van dhr. Struyk te zeggen, 'wat schrielt'. Maar de methode is een proef ten volle waard. Wij zullen er dan ook voorlopig mee voortgaan.

Breda

10

DR. B. A. VERMASEREN

DRS. C. J. M. BROK